

נְצַבִּים, ראש השנה

צִדְדֵי תְּעוּבָה אֶתְנָה – נְצִיבִים, ראש השנה

פרשתנו פותחת בפסוק "אַתֶּם נְצִיבִים הַיּוֹם כְּלָכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם", ומעניין שהיא נקראת תמיד, בשבת שלפני ראש השנה. לפי פנימיות, לכל סמיכות יש סיבה, שנכון לחפש אחריה. מה לפרשת נְצִיבִים ולראש השנה? ואם כבר ניצבים בהווה, מה באה להוסיף המילה "הַיּוֹם", המיותרת לכאורה? וכי אפשר לייחס זאת למחר או לאתמול? חז"ל מגלים לנו, שפסוק זה רומז על "הַיּוֹם" בהא הידיעה, היום המיוחד בשנה, ראש-השנה, בו אנו מתייצבים לפני בורא עולם, נשמותינו לפחות, כדי לתת דין וחשבון על מעשינו במשך השנה החולפת. בשורש י.צ.ב יש גם מידה של דריכות ונכונות לקראת מה שעתידי לקרות, עמידה הכן לקראת הבאות, כמי שניצב על משמרתו בדריכות, כדי שלא להחמיץ את האירוע הצפוי.

מפאת חשיבותו של ראש השנה, אנו נוטים לשכוח שיום זה חל תמיד בראש-החדש תשרי. מה גורם לנו לשכוח את העובדה שהיום הוא גם ראש חודש? הגורם התורם באופן משמעותי לשכחה, הוא העובדה שבראש השנה בלבד, בניגוד לכל ראש חודש אחר, אין מזכירים את ראש החודש, לא בתפילה, לא בקריאה בתורה, לא בברכת המזון, ואפילו את ההלל אין אנו אומרים. ואכן, השבת, להבדיל משבתות אחרות שלפני ראש חודש, גם לא נברך את חודש תשרי. לכאורה, אפשר לומר שכאשר מתחדשת לה שנה, התחדשותו של החודש היא שולית ומינורית וכמו כלולה בהתחדשות השנה. אך כידוע, במקדש היו מקריבים בראש השנה שחל בשבת, בנוסף לקרבן התמיד היומי, הקרב בכל יום, גם את המוספים של שבת, של ראש השנה וגם את המוסף המיוחד לראש חודש. מדוע אם כן נפקד מקומו של ראש חודש תשרי, כמעט בכל התחומים? האם הזכרת ראש חודש עלולה להצר חלילה את מקומו של ראש השנה?

מהו בעצם ראש-השנה? מה מייחד אותו מימות השנה האחרים, ומדוע הוא חל דווקא ב-א' בתשרי? ראש-השנה, הוא בעצם גם ראש-חודש תשרי, ולכן מבחינה כרונולוגית תשרי הוא החודש הראשון בשנה. אך אם נחפש אחר המועד שהתורה קבעה לנו לחוג בו את ראש השנה, נמצא את הפסוק "וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם". יוצא שחודש תשרי הוא בעצם החודש השביעי למניין החודשים, המתחיל בחודש ניסן, מה שנותן לנו את ההרגשה שהשנה מתחילה כאילו, באמצעיתה של שנה אחרת. התורה מצוה אותנו להכתיר את חודש ניסן כ"ראש חודשים, ראשון הוא לָכֶם לְחֹדֶשׁ הַשָּׁנָה". אם נימנה את חודשי השנה על פי הסדר הכרונולוגי החל מתשרי, נגלה שניסן אף הוא עולה כחודש השביעי, למניין פרטי זה. ויש מקום לשאול מה פשר ה"תחרות" הזו בין החודשים תשרי וניסן על כתר הראשות, תחרות בה א' בתשרי הוא ראש-השנה לְשָׁנִים, כפי שקובעת המשנה במסכת ראש השנה, ואילו א' בניסן הוא מעין "ראש-השנה לְחֹדְשִׁים"? כדי להשיב, ננסה לערוך הקבלה בין החודשים תשרי וניסן, ובין ראש-השנה ו-א' בניסן, ולעמוד על פשר המלים 'חודש' ו'שנה' ועל הזיקה ביניהן.

חז"ל אומרים שהאדם, נזר הבריאה, נברא ב-א' בתשרי. רמז לכך המופיע בתיקוני זוהר, הוא המילה 'בְּרֵאשִׁית', הפותחת את מעשה הבריאה, ששינוי בסדר אותיותיה, מצביע על המועד "א' בתשרי". על דרך הפשט, בחירתו של מועד זה לראש-השנה מביאה לידי ביטוי את יום בריאת האדם, שהוא מעין יום הולדת שלו, ולכן נכון למנות את שנותיו של העולם, וגם של האדם, החל מאותו מאורע חשוב. מאידך, עם ישראל זכה בחודש ניסן ליציאת מצרים. המצוה הראשונה בה מצטווה עם ישראל, היא מצוות קידוש החודש, "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשִׁית חֹדְשִׁים", הניתנת לו בראש-חודש ניסן, ולכן ראוי לפתוח בו את מניין החודשים. "תחרות" זו, שבין שני החודשים, חלה גם על הפסוק הראשון בתורה. לכאורה, תשרי זוכה בראשות ללא עוררין, "בְּרֵאשִׁית בְּרֵא אֱלֹקִים...", סיפור הבריאה ששיאו ב-א' בתשרי. אך רש"י מעלה את השאלה "לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לָכֶם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל! ומה טעם פתח בבראשית?". יוצא איפוא, שהיתה סיבה טובה מאוד לפתוח גם את התורה, שהיא ספר המצוות, בחודש ניסן, ורק מכיוון שהיה חשוב לקב"ה להבהיר את זכאותו של עם ישראל על ארץ ישראל, התורה פותחת בסיפור הבריאה, המבהיר את בעלותו של הקב"ה על הארץ, ונתינתה בזכות לעם ישראל, כפי שהבטיח לאברהם אבינו.

פרק הזמן שבין ראש השנה ובין ראש חודש ניסן, הוא ששה חודשים, וכן מראש חודש ניסן עד ראש השנה. מפריסה זו כמו מצטיירת לה חלוקה של השנה לשתי מחציות, כאשר כל אחד ממועדים אלה פותח מחצית שנה חדשה, בעלת אופי שונה ומגמה הפוכה לזו של קודמתה. מהותו של החודש היא החידוש וההתחדשות. לכן, אין חודש המיטיב לבטא משמעות זו, מאשר חודש ניסן, הקרוי בתורה "חודש האביב", החודש בו הטבע מתעורר מתרדמת החורף לפריחה, לחיות, ולתנובה של פירות חדשים. גם אצל האדם יש תנועה של היפתחות, התרחבות ויציאה מהבית החוצה, מהסגירות שנכפתה עליו בגין הקור והגשמים. לכך כמו בא לרמז גם הסדר האלפביתי העולה, של שלוש האותיות הראשונות (א, ב, ג) שבמילה אָבִיב. לפי חז"ל השם אָבִיב בא גם לרמז על כך שחודש ניסן הוא אב-ל"ב, אב רוחני לשנים עשר חודשי השנה, שכמו נמשכים ונולדים ממנו.

המלה שנה לעומת זאת, מרמזת לנו על הישנות, על גלגל השנה, שכמו נשנה וחוזר על עצמו, ללא כל חידוש לכאורה. למרות תכונת ההישנות, השרש ש.נ.ה מייצג גם את השינוי. ואיך ייתכן דו-קיום בין הישנות (חזרה על הדברים כפי שהם) ובין שינוי? כדי להמחיש את המתכונת בה נעשה השילוב בין שתי המגמות, ניתן להיעזר בספיראלה, שבה בסוף כל סיבוב, חוזרים אומנם לאותו המקום, אך נמצאים בגובה חדש, ניכרת עלייה לעומת המקום בו נמצאנו בתום הסיבוב הקודם.

היבט נוסף של השם **שָׁנָה**, לפי הרב גלזרסון, מלמד גם על הליכתו של הטבע, בתקופת **ראש-השָׁנָה**, לקראת "שָׁנָה", הניכרת לעין בתופעת השלכת. בניגוד למגמות הפתיחות והיציאה החוצה המאפיינות את האביב, מתגלה כאן תנועה הפוכה של **שיבה**, של התכווצות ו**התכנסות** פנימה. תנועה זו ניכרת גם אצל האדם הנוטה להסתגר יותר בביתו. תנועה ההתכווצות והקיטון מרומזת בשלוש האותיות הראשונות של **תְּשׁוּרָה**, המופיעות בסדר יורד של האלפבית (ת', ש', ר').

התנועות והתנודות החיצוניות, משמשות גם בבואה לשינויים פנימיים המתרחשים בעולמו הרוחני של האדם. מדובר בתנועה מחזורית של '**רְצוּא וְשׁוּב**', ושל הפריה הדדית בין ה'**תְּצַא**' ובין ה'**תְּבוא**'. היכולת ל**שוב** פנימה, פנימה יותר מאשר בסיבוב הקודם, לעבר הנשמה שבתוכנו, נקנית בזכות העשייה שאנו פועלים בחוץ, באמצעות הצפייה על הקורה מבחוץ, ובעקבות הפנמתם של הגילויים, אנו זוכים להניב פירות. **חֲדָשׁ נִיָּסָן** פותח תקופה המייצגת את העשייה החיצונית. לאחר החורף, בו ניתן היה רק להתפלל על היבול, יוצא עובד האדמה לשדהו, קוצר, בוצר, מוסק ואורה, דורך ענבים בגת ועוצר זיתים בבית הבד. הימים בתקופה זו מתארכים והולכים להם, ואור השמש הגשמי מצוי בשפע. הפעילות מרובה עד כדי לינה בשדות ובכרמים ואין די פנאי לעיסוק בתחומים אחרים. **חֲדָשׁ תְּשׁוּרָה** לעומתו מסמן את עונת האסיף בה היום מתקצר והולך, אור השמש וחומה פוחתים, והלחות עולה. יש להשלים את איסוף הפירות המאוחרים לאחר שהתבואה אצורה באסמים והתירוש ביקבים. זה הזמן להתחיל להתכנס, לעשות חשבון, ולחשוב מחשבות. לבחון את התוצאות ביחס למעשה, לערוך חשבון נפש ולהסיק מסקנות לקראת העונה הבאה.

גם ברוחני **ניָסָן** מייצג יציאה, את יציאת מצרים מבית עבדים ביד רמה, את השפע הנגלה וההארה האלוקית המושפעים בגלוי, כנישאים על **נִס**. הולכים לקראת מתן תורה, למעמד הר סיני בו הקב"ה משפיע עלינו שפע של אורות, עד לרמה של "וכל העם רואים את הקולות". הקב"ה נתן לנו את התורה, אך אנחנו לא קיבלנו אותה. היינו עסוקים ב"**עֲגַל הַזָּהָב**" החומרי, באכילה, בשתייה ובצחוקים. מתי איפוא קיבל עם ישראל את התורה בפועל? ב**חֲדָשׁ תְּשׁוּרָה**, ביום הכיפורים, לאחר שהעם עשה תשובה, משה יורד עם הלוחות השניים. **חֲדָשׁ תְּשׁוּרָה** הוא **חֲדָשׁ** בו האדם פתוח יותר לאורות רוחניים. עובדה, ש**בראש השָׁנָה** "וַיִּצְרָה ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם עֶפְרָיִם מִן הָאָדָמָה, וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים", הנשמה האלוקית נקלטת בתוך עיסה של עפר מן האדמה, והנה יש אדם. יש בכך מעין סימן לכושר הקיבול הרוחני, לו אנו זוכים ביום זה. כוחו המיוחד של יום זה הוא **בשינוי** המשמעותי ביותר באשר לאדם. המעבר מעולם ללא אדם, לעולם ובו אדם. העולם נברא בעבור האדם, ועליו להמשיך ולהביא לתיקונו של העולם, להשלמת מעשה הבריאה, "**אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת**". כוחו הרוחני של יום זה, שב ומפציע מידי **שָׁנָה** באותו מועד, וקורא לנו לעשות בו שימוש. השם '**תְּשׁוּרָה**' מלמד על פי חסידות, על **השראה** מיוחדת **השורה בחֲדָשׁ** זה בכלל, ו**בראש השָׁנָה** בפרט, **הארה והשראה** שניתן להמשיך (למשוך) ולהשפיע (שפע) על כל **השָׁנָה**. זה היום עליו אומר לנו משה, "**אֲתֶם נֹצְבִים הַיּוֹם כְּלֶכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם**". משמעותה המקורית של המילה **יום** היא הארה, כמו שכתוב בבריאת האור "**וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לְאֹר יוֹם**". **היום**, **בראש השָׁנָה**, מדובר באור רוחני שאינו גלוי לעין אך גבוה לאין ערוך, אור המושפע "**לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵיכֶם**", **לפנימיותו** של האדם.

חֲדָשׁ תְּשׁוּרָה קרוי בלשון התורה "**חֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי**". מדוע לא נקבע להיות הראשון? אלא שמעלה יתירה נודעת למספר **שבע**, כמובא במדרש "כל **השביעין** חביבים", דבר המרמז על קדושה מיוחדת השורה ב**חֲדָשׁ** זה, כפי שאנו מוצאים גם ביום **השביעי** – יום השבת, בשנת **השבע** – שנת השמיטה ועוד. אם נבחן את אותיות השורש **ש.ב.ע**, נגלה בהן את **השְׁבַע** הרוחני שניתן להגיע אליו ב**חֲדָשׁ** זה, באמצעות **שְׁפַע** האורות המושפעים בו (האותיות **פ' ו-ב'** מתחלפות). **בראש השָׁנָה** עלינו להיות דרוכים, לקבל ולספוח כל ניצוץ. חבל על כל רגע. בשל סגולה זו הורונו רז"ל לעסוק בכל רגע **בראש השָׁנָה** בדברי קדושה, להימנע משינה ביום ומעיסוק בדברים בטלים, כי ניתן לספוח עוד ועוד אורות רוחניים ולהטמיעם בתוכנו. אור החמה הגשמי והגלוי אומנם נראה כפוחת והולך, אך לא זו בלבד שאין בכך כדי להפריע אלא יש בכך אפילו כדי להקל, מכיוון שניתן להפנות יותר תשומת-לב להארה הרוחנית. אנו נוטים "להסתגר", לצאת מהרחובות ומהשווקים הגשמיים ולהסתגר בבתי התפילה, להתחבר אל הפנימיות שלנו, כדי לערוך את חשבון הנפש, לבוא חשבון עם הנפש. **ההתכנסות** פנימה, אל תוך פנימיותך, הישיבה עם עצמך והחשיבה על הדברים, באמצעות הקלט שלקטת בחוץ, היא הבונה את השינוי הפנימי הרוחני, את התשובה.

ואין המדובר בשינוי לרגע, אלא בלתיפוס '**ראש חֲדָשׁ**' לכל **השָׁנָה**. מדובר בתהליך סמוי, שמתחולל בתוך הראש ובלב, ושאנו ניכר עדיין בחוץ, בשאר האיברים. זוהי תמצית שעדיין לא באה לידי ביטוי. התהליך מתקדם לו בהדרגה, תחילה ברוחני, בעץ ה"ערום" נטול העלוה, ולאט לאט הוא בא לידי ביטוי גם בחיצוני, בבלבוב, בפריחה ובסוף גם בהבשלת פירות גשמיים, שניתן לברך עליהם, תרתי משמע. **ראש-השָׁנָה** הוא **הראש**, **המח**, המקושר לכל האיברים, והמנוע לכל **השינויים**, שיחולו ויתפתחו במשך **השָׁנָה** ויבואו לידי ביטוי בתהליך ה**רְצוּא**, של היציאה הבאה, לעולם העשייה שבחוץ.

דבר חסידות

השתדלות מקלקלת את השירה : חסיד אחד שהתפרנס מחזנות, הגיע פעם לליובאוויטש והתכבד לשמש כשליח ציבור. לאחר התפילה השתתף ב"קידוש" אצל אדמו"ר הרש"ב. בעת הסעודה אזר החסיד אומץ ושאל את הרבי אם תפילתו מצאה חן בעיניו. ענה לו הרבי: באותם הקטעים שבהם השתדלת במיוחד – היה גרוע (כל מעייניו של שליח הציבור, וכל מתפלל, אמורים להיות בתפילתו, ולא בהשתדלות למצוא חן באוזני הציבור).

(מפי השמועה)

שבת שלום ומבורך
וכתיבה וחתימה טובה,
לשנה טובה ומתוקה

ח / ח / ח / ח

אם ברצונך לקבל את הגיליון במייל או במסרון, אנא פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691